

Päivä 'geologina'

Muistoja Mosambikista

TONI EEROLA

On päiviä, jolloin ei pitäisi nousta sängystä...

Vaaleanpunainen valo tulvii teltaani auringon noustessa. Lämpötila kohoaa nopeasti ja herään hiestä märkänä. Kello on 5.30 aamulla. Teltassa ei pysty enää nukkumaan. Nousen ylös ja avaan telttani. Raikas aamuilma tervehtii hikisiä kasvojani. Kokkimme valmistaa aamiaista. On perjantai, lokakuun 29. päivä, 2004. Tätä päivää en tule unohtamaan koskaan...

Leirimme sijaitsee Nicoadalan hallintokeskuksen alueella, n. 30 km Quelimanesta, Zambézin maakunnan pääkaupungista, pohjoiseen Itä-Mosambikissa, Afrikassa. Pystyimme leirin isojen mangopuiden siimekseen. Olen täällä mosambikilaisten geologien Maurizio Ferraran, Francisco Naenen, João Marquesin sekä assistenttini, vuoritekniikko Olavo Deniasen kanssa. Kartoitamme alueen kallio- ja maaperää.

Tämä on kertomus siitä mitä kaikkea geologille voi yhtenä päivänä sattua, varsinkin kun ottaa olosuhteet huomioon.

Tien päälle

Aamiaisen jälkeen lähdimme paikantamaan kuumaa lähdettä täältä pohjoiseen sijaitsevalla alueella ja jatkamaan kartoitusta. Suuntasimme kohti kylää, josta pääsee sivutietä pitkin kohteellemme.

GEOLOGI 58 (2006)

Ajamme läpi vilkkaan ja kirjavan torin. Saavumme hiekkatielle, jota käyttävät vain tukkirekat (kuva 1). Hiekka on upottavaa, siinä on tukkeja ja isoja kuoppia. Jäämme jumiin ja mietin, että pitäisikö luovuttaa. Saan pahoja aavistuksia. Mutta lapiolla ja nelivedolla siitä päästään.

Hiekkaa ja kuumia lähteitä

Kuvaamme joitakin maaperäkohteita kuva (kuva 2). Kyselemme, miten pääsee kuumalle lähteelle? Saamme paikallisen oppaaksemme, jolle annetaan kyyti läheiseen kylään.

Pitkän ajomatkan jälkeen pääsimme kuumalle lähteelle. Kylmässä ilmassa sille saapuminen voisi olla mukavaa, rikin katkusta huolimatta. Mutta kun lämpöä on jo ennestään n. 30 °C, kyseessä on varsinainen pätsi tai mosambikilainen sauna (kuva 3).

Lähde on höyryävä ja kuumaa vettä pulpuava, koostuen vaaleasta, kerroksellisesta saostekivistä, merkinä maanalaisesta tuliperäisestä toiminnasta. Se on luultavasti syntynyt Afrikan suuren vajoamalaakson yhteydessä tertiääri-kvartaarikaudella ja jota edustaa lännessä sijaitseva Zambeze-joen laakso (kuva 4).

Alueella on myös alkalipiippuja ja mesotsoois-tertiäärisiä laavoja. Afrikan manner erkaantui Etelämantereesta Mosambikin kohdalta. Alueen peruskallio koostuu prekambrisista granuliiteistä, gneisseistä ja granitoideista (kuva 5).

Kuva 1. Tukkirekka hiekkaisella tiellä. Sen kulkemista pitää avustaa tukein. Vasemmalla automme. Kuva: Olavo Deniase.

Kuva 2. Soranottamo kvartaarin rantahiekoilla. Kuva: Olavo Deniase.

Kuva 3. Assistentti Olavo Deniase kuumalla lähteellä, eli "mosambikalaisessa saunassa". Kuva: Toni Eerola.

Kuva 4. Zambeze-joen laakso, jossa meanderoi eräs sen sivuhaaroista (Chiure). Näkymä Morumbala-kukkulalta, jonka alaosa on syeniittia ja huipun kivet ovat happamia, kerroksellisia tuffiitteja (kuvassa). Kuva: Toni Eerola.

Kuvailimme kohteen, otimme näytteen ja jatkoimme matkaa. Ajoimme pitkän matkaa nelivedolla. Tie kävi aina vain huonommaksi eikä paljastumia näkynyt missään. Tunsin itseni hyvin palkatuksi autonkuljettajaksi.

Auto hajoo

Päätimme palata ja yrittää toisesta tienhaarasta. Olimme palaamassa, kun auton pohja kolahti hiekan seassa olleeseen tukkiin. Matka kuitenkin jatkui muutama kymmenen metriä, kunnes pohjasta kuului metallinen kilahdus ja auton vasen puoli lysähti. Matka päättyi kuin seinään. Onneksi vauhtia ei ollut kovasti. Kylmä hiki nousi otsalle. Mitä tapahtui? Varmaa oli, että jotakin vakavaa. Katsoimme auton alle. Kardaaniakseli oli poikki. No niin, tässä sitä ollaan! Keskellä korpea ja auto hajalla (kuva 6).

Paikka oli varjoisa, metsän keskellä ja tien vieressä oli hiekkainen penkere. Oli puolipäivä ja kaikesta huolimatta meillä oli nälkä. Istahdimme ja kaivoimme eväät syötäviksi. Mutustellessamme voileipiä yritin pyytää apua satelliittipuhelimella.

Satelliittipuhelimet toimivat, kun lystäävät ja vaikka toimisivatkin, niillä yhteyden saanti on toisinaan toivotonta. Varsinkin, jos vastaanottajalla on puhelin kiinni. Kännykällä ei ollut kenttää. Yhteyttä ei saatu. Mietimme, mitä tehdä.

Apua hakemaan

Päätimme, että minä lähtisin hakemaan apua ja Olavo jäisi vartioimaan autoa. Lähdin tarpomaan upottavassa hiekkassa, keskipäivän kuumuudessa, läpyskää olkalaukussa raahaten. Kävelin muutamien kilometrien, kun huomasin, ettei päätielle pääsemisestä tulisi mitään tällä vauhdilla. Odotin, että tukkirekka tulisi ja saisin kyydin. Sitä ei kuitenkaan kuulunut, vaikka olimme aamupäivällä niitä tavanneet. Murphyn laki... Mietin, mahtaako automme tukkia niiden tien?

Kulkiessani erään savimajan ohitse, näin polkupyörän sen vieressä. Vuokrasin sen talon isännältä. Huristelin hiekkasta tietä pitkin, välillä ajaen, välillä taluttaen. Samalla mietin kuumeisesti, mistä saisin apua ja pärjäisikö Olavo siihen asti? Paikallisille valkoinen pyöräilijä oli niillä kulmilla melkoinen nähtävyyks, varsinkin kun muistivat, että olin mennyt aamulla ohi autolla.

GEOLOGI 58 (2006)

Kuva 5. Alueen peruskalliolle ovat ominaisia erilaiset prekambriset gneissit. Kuvassa kvartsi-maasälpagneissipaljastuma. Kuva: Toni Eerola.

Kuva 6. Keskelle metsää hajonnut automme ja allekirjoittanut räpläämässä satelliittipuhelinta. Kuva: Olavo Deniase.

Kuva 7. Puhtaus on puoli ruokaa ja käsien pesu ennen ruokailua kuuluu paikalliseen kulttuuriin myös keskelä korpea. Olavo Deniase (oikealla) valmistautuu lounaalle, jonka on valmistanut lähellä asunut perhe. Kuva: Toni Eerola.

Kuva 8. Vinsrikaapelia vedetään auton tien sivuun hinausta varten. Kaikilla on hauskaa. Kuva: Olavo Deniase.

Kuva 9. Automme hajoaminen oli viikon kohokohta paikallisille kyläläisille. Ympäri kerääntyi yleisöä, varsinkin lapsia. Kuva: Toni Eerola.

Saavuvin päätielle n. klo. 16 kieppeissä, lopen uupuneena ja janoisena. Kylässä yritin saada mekaanikkoa tai hinausautoa. Sellaisia ei löytynyt. Yritin vielä yhteyttä, mutta tuloksetta. Piti lähteä leirillemme bussilla ja sieltä Quelimaneen, mistä apua saataisiin. Lastasin polkupyöräni täyteen ahdetun paikallisbussin katolle, joka ontui 40 km tuntivauhtia Nicoadalaan. Auto oli täpötäynnä ja ihmisiä oli katollakin.

Nicoadalassa jäin pois ja kiisin polkupyörällä kohti leiriämme. Kello oli n. 17. Polkupyörällä tuloani ihmeteltiin jo kaukaa. Selitin, mitä oli tapahtunut ja lähdimme Quelimaneen hakemaan apua. Olin uupunut ja janoissani, mutta helpottunut. Pääsin perille.

Paikallinen asukas törmää autoon

Ajoimme Qualimanea kohti. Aurinko oli laske-
massa, luoden kaunista, hehkeää, vaaleanpunaista
valoa tien varren savimajoihin ja kevyessä tuulessa
huojuviin kookospalmuihin. Tien varsilla kulki
töistä palaavia ihmisiä kävelen ja polkupyörillä.

Yht'äkkiä valkoiseen muslimihattuun ja -kaapuun pukeutunut vanhempi herrasmies ylitti tien juosten – automme edestä! Autoa ajanut Maurizio näki tämän ja tööttäsi, mutta se ei saanut päättävistä miestä pysähtymään tai muuttamaan suuntaansa. Maurizioin väisti nopeasti. Kuului kolaus, kun mies jysäytti kuskin oveen.

Maurizio pysäköi välittömästi tien varteen. Näimme, kun mies pyörähti paikallaan, vajoten istumaan tielle. Hän oli varmaan loukkaantunut pahasti. Näimme kuitenkin, ettei ollut käynyt pahemmin. Paikalle saapui miehen sukulainen, jolle selostettiin tapahtunut. Ihmisiä kerääntyi ympärillemme. Jotkut olivat humalassa. Heidän tunteensa alkoivat kumentua. Luulivat, että tapahtuneen syy oli meidän, valkoisten. Ambulanssia ja poliisia olisi turha jäädä odottelemaan, koska niiden tulo voisi kestää ikuisuuden, jos tulisivat ollenkaan. Piti saada loukkaantunut äkkiä autoomme ja lähteä, muuten meidät lynkattaisiin. Kannoimme miehen autolle ja lähdimme, äänekkäistä vastalauseista huolimatta. Autoa lyötiin ja potkaistiin lähtiessämme.

Sairaalassa selvisi, että mieheltä oli nilkka poikki, mutta muuten selvisi naarmuilla. Miehen sukulainen kertoi, että uhri on hieman yksinkertainen. Sillä selittyi äkillinen ja varomaton tienylitys. HÄGEOLOGI 58 (2006)

nellä oli kiire moskeijaan. Hartaushetki oli vähällä vaihtua hautajaisiin.

Sairaalasta ja poliisilaitokselta päästyämme veimme loukkaantuneen kotiinsa. Kello oli n. 21. Piti yrittää vielä saada apua korvessa olevalle autollemme ja assistenttillemme. Kävimme autokorjaamoissa ja saimme sovittua mekaanikon, joka lähtisi aamulla kanssamme katsomaan autoa. Kuukaan ei illalla lähtisi ajamaan vaikeille teille metsän keskelle. Olavon piti jäädä yön yli metsään.

Palasimme leirillemme, kun kello oli jo 23. Kävimme syömässä ja hermo-olusilla, jonka jälkeen painuimme nukkumaan. Päivä oli ohi. Olin uupunut. Nyt ei enää voisi tapahtua mitään. Ennen unen tuloa ajattelin kuitenkin korvessa auton kanssa olevaa Olavo.

Day after

Aamulla menimme autoa ja assistenttia hakemaan. Palautin polkupyörän. Olavo oli ilahtunut, kun "ratsuväki" saapui. Lähellä asui perhe, joka oli hoivannut assistenttiamme ruoalla ja juomalla (kuva 7).

Automme oli tukkinut tien ja yön aikana tukkiauto oli runnonut itsensä läpi sen vasemmalta puolelta. Se hajotti sivupeilin ja naarmutti sen kyljen lommolle. Seuraavan kuorma-auton kuljettajat olivat kohteliaampia: he hinasivat automme tien sivuun (kuva 8).

Autoa ei voitu korjata paikan päällä, vaikka sitä mahdollisuutta tutkittiin. Paikalliselle yleisölle tapahtuma oli sen viikon kohokohta (kuva 9).

Auto hinattiin Quelimaneen. Sen korjaamiseen meni viikko. Sen aikana rivasin Quelimanessa, hankkien käytetyn akselin, vara-osia, hitsauspuikkoja, yms., joita on vaikea saada afrikkalaisessa kehitysmaassa. Kartoitus keskeytyi osaltani.

Auton saatua korjatuksi, selvisi, ettei se kestäisi kartoitusolosuhteita. Sitä oli kolhittu ennenkin. Sen akseli oli mennyt poikki jo kerran aikaisemmin. Toisessa maakunnassa sijaitsevalta toimistolta lähetettiin toinen auto ja korjattu palautettiin. Kartoitus jatkui.

Näin se homma etenee...

Toni Eerola

Nurmilinnuntie 2 B 5

02620 Espoo

toni_eerola@hotmail.com

203